

אך על זה נאמר⁶³: "וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ", וכמ"ש⁶⁴ "מאויבי תחכמני", שצריך להוסיף כח ואומץ להתחכם ולפעול על היצה"ר כו'.

ו"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"⁶⁵, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

ז. מאמר (כעין שיחה) ד"ה ואלה שמות בני ישראל.

* * *

ח. בעת הדפסת ה"מענה לשון" החסידי (שיש בו כו"כ שינויים לגבי הנוסח ב"מעבר יבק"), בקשר עם ההשתטחות על ציון רבינו הזקן בהאדיטש⁶⁶, נדפס⁶⁷ גם העתק מגוף כתי"ק אדמו"ר הצמח צדק, שמזה יודעים פרטי הענינים בקשר להסתלקות רבינו הזקן.

ובין הדברים כותב הצ"צ, ש"הי מטולטל עד ביאתן לפיענא ערב שבת וישלח תקע"ג, ושם במוצאי שבת קדש דשמות כ"ג אור לכ"ד טבת כחצות שעה י"א, נשבה ארון הקודש כו'".

ולהעיר, שפרטים אלו כתב רק הצ"צ, כיון שהוא הי' נוכח בעת ההסתלקות, כידוע⁶⁸ שאדמו"ר האמצעי לא הי' בכפר פיענא בעת ההסתלקות, ור' חיים אברהם לא הי' אז בקו הבריאות, ואילו ר' משה הי' מעברו השני של הגבול (בצד של נפוליון), ונשאר רק הצ"צ, ולכן הוא זה שכתב פרטי הדברים הנ"ל.

— שאלתי פעם את כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶⁹ בנוגע להמסורת ע"ד לידת רבינו הזקן בשנת תק"ה (קה"ת), הרי אדמו"ר האמצעי כותב בהקדמה לשו"ע "בהיותו בן שלושים שנה . . בק"ק מאהילוב", וכיון שזה הי' בשנת תקל"ז⁷⁰, הרי עכצ"ל שנולד בשנת תק"ז? והשיב, שאדמו"ר האמצעי לא הי' מדייק בענינים גשמיים, כי אם בנוגע לענינים רוחניים כו', וכמו שבנוגע להסתלקות רבינו הזקן כותב רק ענינים רוחניים: "אחר

69) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' רצה. ע' שיג. וש"נ.

70) ראה אג"ק חי"ח ע' רפג: "השערה קרובה לודאי שהיותו שם קשורה עם עליית כמה מחסידי הרב המגיד ממעזריטש לאה"ק ת"ו, שהי' בשנת תקל"ז".

63) שם, יב.

64) תהלים קיט, צח.

65) מיכה ז, טו.

66) ווילנא, תער"ב.

67) בתחלתו. וגם בפס"ד להצ"צ בסופו.

אג"ק שלו ע' א.

68) ראה תו"מ חי"ג ע' 185. וש"נ.

שהתפלל תפלת ערבית והבדלה בחונן הדעת בדעה צלולה ומיושבת ובדביקות נפלאה כו", ואינו מדייק בנוגע לענינים גשמיים.

וכידוע גם מה שאמר רבינו הזקן אודות אדמו"ר האמצעי⁷¹, שבודאי אין צורך להזכיר לו אודות אמירת "והוא רחום" וכיו"ב, כי בעת תפלתו רואה את הענינים למעלה כו', אבל יש צורך להזכיר לו אודות עניני מנהגים כו', כי להיותו בדביקות במשך כל כ"ד שעות המעתלעת, לא הי' ביכלתו לדייק בעניני מנהגים כו'.

ולהעיר, שבנוגע לבעש"ט מצינו⁷² "שהתפלל כמה תפלות והתענה תעניתים שיוכל להשיב לשואלו דבר בעת עליית נשמתו כו' שיוכל לירד למטה כו'", והיינו, שבשביל הירידה למטה הי' צריך להשתדלות ע"י תפלות ותעניות כו', וכל זה — רק בגלל שרצה להשיב לשואלים בנוגע לענינים גשמיים; ואילו אדמו"ר האמצעי לא רצה כו', ולכן לא דייק בנוגע לענינים הגשמיים.

והענין בזה — שבודאי יש מעלה בירידה למטה דוקא, וכידוע מאמר הבעש"ט⁷³ שהי' יכול לעלות בסערה השמימה, כמו אליהו הנביא⁷⁴, אלא שרצה שיהי' אצלו העילוי ד"אל עפר תשוב"⁷⁵. וענין זה קשור עם החידוש של תורת החסידות שנתגלתה ע"י הבעש"ט שצריך לפעול בדברים תחתונים דוקא; אבל לאידך גיסא, מובן, שאין חסרון אצל אליהו הנביא בגלל שעלה בסערה השמימה ולא נתקיים אצלו הענין ד"אל עפר תשוב".

המשך השיחה — הטעם שי"ט כסלו (ר"ה לחסידות) האחרון של רבינו הזקן וכן הסתלקותו היו בגלות דוקא, כיון שהתגלות העצם (בחי' היחידה שבנפש, וכן בתורה — תורת חסידות חב"ד) היא דוקא במקום של העלם והסתור, שמושלל מכל גילוי אור⁷⁶; השייכות לפרשת שמות, כיון שגם בענין השם מודגש שעצם האדם מתבטא דוקא היכן שלא רואים שייכות גלוי' להאדם⁷⁷; והרמז בשמותיו של בעל ההילולא⁷⁸:

כיון שדוקא ע"י הענינים התחתונים לוקחים את העצם.

(77) וזהו גם שנתנית השם היא לתינוק בן שמונה ימים, שאינו שייך לענין של השגה וגילוי, ואז ניתן לו ענין הקשור עם העצם דוקא.

(78) נזכר גם שהי' נשמה חדשה (סה"ש תש"ו ריש ע' 22. וש"נ), כיון שהוצרך לפעול ענין חדש ודרך חדשה כו'.

(71) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' שטו.

(72) תו"ח ס"פ ויחי (קח [רמט], ג).

(73) ראה כתר שם טוב בהוספות סש"א. וש"נ.

(74) מלכים"ב ב, א.

(75) בראשית ג, יט.

(76) דוגמא לדבר בנגלה דתורה — שהסימן על גמר הולד הוא כשנשלמו גם השערות והצפרניים (ראה יבמות פ, ריש ע"ב),

שניאור, מלשון שני אור⁷⁹ (נגלה וחסידות⁸⁰), וזלמן אותיות לזמן — גילוי עצם מהות התורה (שבכחה לחבר נגלה ונסתר) בהעלם העולם; והתכלית שבגאולה שיהי' גילוי היחידה גם בכחות הפנימיים, וזוהי השייכות ל"וארא"⁸¹ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חט"ז ע' 33 ואילך.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה להכריז אודות ה"דינער" לטובת ישיבת תומכי תמימים שיתקיים ביום ראשון⁸², המקום והזמן כו].

* * *

ט. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק⁸³ "ויירא משה", "כפשוטו, ומדרשו דאג לו על שראה בישראל רשעים דלטורין כו" — שהצורך במדרשו הוא בגלל שלפי פשוטו אינו מובן: למאי נפק"מ הסיפור "ויירא משה ויאמר אכן נודע הדבר", כיון שלא הי' נוגע למעשה, שהרי רק בגלל שמיעת פרעה ברח למדין. ולפי פשוטו, בא סיפור זה ללמדנו גודל ענין הבטחון, כמאמר הידוע "טראַכט גוט וועט זיין גוט"⁸⁴, כי, אילו לא הי'

"שוע טווי ונוז" ביחד, כיון ששלשתם נרמזים בתיבה אחת (ראה תו"מ חל"ח ריש ע' 81. וש"נ) — שבלימוד הנגלה ניכר שהלומד הוא חסיד, ובלימוד החסידות ניכר ש"תלמודו בידו" (ראה תו"מ חל"ט ריש ע' 357. וש"נ). 81 נתבאר גם שהגילוי דשם הוי' דלעילא (שזהו עיקר החידוש לגבי שם א"ל שדיי ואפילו שם הוי' דלתתא שנתגלה להאבות) פעל אפילו על בניי שהיו במעמד ומצב דעובדי ע"ז (כמארז"ל (ראה זח"ב קע, ריש ע"ב) "הללו כו' והללו כו" — לא רק שיתוף, שהרי פרעה אמר "לא ידעתי את הוי'" (שמות ה, ב), אלא ע"ז ממש), שהם יצאו ממצרים כו'.

82 ראה גם מכתב י"ח טבת שנה זו (אג"ק חכ"ד ע' כא ואילך; ע' מז ואילך) — בקשר לחגיגה זו.

83 פרשתנו ב, יד.

84 וזהו המענה לאלו שמחפשים מקור על כל ענין (כידוע הסיפור בזה מרבינו הזקן — ראה לעיל ע' 170. וש"נ), ולא מסתפקים במקור מספר הזהר (כבנדו"ד, שיש מקור לדבר במאמר הזהר (ח"ב קפד, ב) "אי איהו

79 נזכר גם ע"ד אור שנברא ביום ראשון שגנוז בתורה (ראה תו"מ חל"ז ע' 250. וש"נ), וכידוע הסיפור אודות הבעש"ט (כתר שם טוב בהוספות סשל"ט. וש"נ), שפתח ספר הזהר, ועי"ז השיב לאיכר א' היכן נמצאים השוורים שלו (וע"ד שמצינו ברשב"י שפעל ירידת גשמים ע"י אמירת תורה על הפסוק (תהלים קלג, א) "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד" (ראה זח"ג נט, ריש ע"ב)), והיינו, שבתורה גופא, שבה ישנו כח הפועל — ראה את הנפעל. וענין זה יתגלה בשלימות לעתיד לבוא, ומעין זה — "טועמי" חיים זכו" (ראה לקו"ש ח"כ ריש ע' 173. וש"נ) — גם עכשיו, ע"י הלימוד בפנימיות התורה, ובמיוחד — ע"י חיבור ב' האורות דנגלה וחסידות ביחד.

80 דובר גם שצריך להיות הן לימוד הנגלה והן לימוד החסידות, ולא כמו אלו שטוענים שהעיקר הוא לימוד הנגלה, ואילו לימוד החסידות יכולים לצאת י"ח בפרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית. ועוד זאת, שצריכים להיות קשורים זב"ז (כמובן מזה ששניהם בתיבה אחת, וע"ד שמצינו בשעטנו, שצ"ל